

'Fitokontrol, bitkilerin yüksek sağlık statüsüne ulaşması sisteminin kilit bir parçasıdır'

Автор(и): Весела Шишкова, Главен редактор

Дата: 06.03.2019 Брой: 3/2019

Vesela Shishkova'nın, Varna Bölgesel Gıda Güvenliği Müdürlüğü "Bitki Koruma" Bölüm Başkanı Zlatan Yordanov ile Söyleşisi

Sayın Yordanov, Varna, Avrupa Birliği'nin dış Karadeniz sınırının bir parçasıdır. Bu konum, ona bitkileri ve bitkisel üretimi zararlı organizmalardan koruma konusunda özel bir rol ve sorumluluklar yüklemektedir. Bu son derece hassas bölgedeki operasyonel fitosaniter kontrolün organizasyonu, yapısı, formatı ve öncelikleri nelerdir?

Sorunuzu yanıtlamadan önce, Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı'nın fitosaniter kontrol (FK), bitki sağlığı ve uluslararası düzeydeki fitosaniter önlemler alanındaki faaliyetlerinin Uluslararası Bitki Koruma Sözleşmesi (IPPC) ile, ulusal düzeyde ise Bitki Koruma Kanunu (BKK) ve 2000/29/EC Direktifi ile tam uyumlu olan FK'ye ilişkin 8 Nolu Yönetmelik ile düzenlendiğini belirtmek doğru olur. Burada, Bulgaristan'daki FK'nin metodik olarak Merkezi Bitki Karantina Laboratuvarı (MBKL) tarafından yönlendirildiğini hatırlatmak yerinde olacaktır.

BGM-Varna'nın "Bitki Koruma" Bölümü'nün yapısal bir parçası olan operasyonel fitosaniter kontrolün öncelikleri birkaç yöndedir. Bunlardan ilki, üçüncü ülkelerden ülkemize ve AB'ye bitki ve bitkisel ürün ithalatı üzerindeki kontroldür. Bitki ve bitkisel ürün akışı, sınır kontrol noktalarında – Varna-Doğu Limanı, Lesport, Varna-Batı, feribot terminali ve İç Gümrük Tasfiye Noktası'nda lokalizedir. Burada, üçüncü ülkelerden ithal edilen bitki ve bitkisel ürünlerin fitosaniter muayenesi – belgesel, kimlik ve sağlık kontrolleri yapılır. Bu kapsamlı kontrolden sonra AB topraklarında serbestçe dolaşırlar. Bu durumda bir açıklama yapmalıyım. 2012 yılından bu yana sınırda FK, BGGA Sınır Kontrol Dairesi bünyesindeki Sınır Kontrol Bölümü ekibi tarafından yürütülmektedir.

FK'nin bir sonraki önceliği, karantina zararlılarına ilişkin olarak bölge topraklarında ayrıntılı gözetimi içeren bitki ve bitkisel ürün üretimidir. Bu şekilde, ithalatçı ülkenin fitosaniter gerekliliklerine uygun olarak, yerli üretimin yüksek bir sağlık statüsü ve güvenli ihracatı sağlanır. Bu, karantina zararlılarının diğer AB ülkelerinde ortaya çıkma ve yayılma riskini ortadan kaldırmak için en güvenilir araçtır. Fitosaniter durumu değerlendirmenin ana yöntemi, bitkilerin görsel muayenesidir; bu, en ufak bir şüphe durumunda dahi laboratuvar analizleri için numune alınması ile zorunlu olarak desteklenir.

AB içindeki malların serbest dolaşımı, daha büyük sorumluluğun yanı sıra belirli bir risk de getirir. Fitosaniter açıdan bu, Topluluğun diğer Üye Devletlerinden gelen mallar aracılığıyla karantina zararlılarının ülkemiz topraklarında yayılma riskidir. Bu da, sonraki kontrolü – pazarların, toptan satış pazarlarının, ticaret alanlarının ve dağıtım merkezlerinin düzenli denetimlerini gerektirir.

Çok sayıda AB mevzuatı, özellikle belirli zararlı organizmaların kontrolüne ilişkin mevzuatlar, Üye Devletlerden topraklarında düzenli araştırmalar yapmalarını gerektirir. Araştırmalarla ilgili veriler, genel gözetim ve spesifik araştırmalar yoluyla analiz edilir ve raporlanır. Genel gözetim, EPPO tarafından benimsenen zararlıların durumuna ve tanımlama protokollerine ilişkin herhangi bir verinin kullanılmasını ifade eder. Spesifik araştırmalar, MBKL tarafından hazırlanan araştırma planına uygun olarak konukçuların veya ürünlerin denetlenmesine özel olarak yönelik belirli eylemler gerektirir.

Bu amaçla, ülke ve AB topraklarında düzenlenmiş zararlıların zamanında tespiti ve önlenmesi için çeşitli bitki türlerine yönelik fitosaniter izleme programları düzenlenir. Bölgesel planlar, MBKL'nin yıllık numune alma planı

temelinde hazırlanır. Burada alınması gereken minimum numune sayısı belirtilir ve gerektiğinde numune sayısı artırılabilir. Numuneler esas olarak mevcut şüphe ve risk analizi temelinde alınır. Bununla birlikte, hiçbir semptom tespit edilmese bile, asemptomatik numunelerin alınması hariç tutulmaz. Fitosaniter izleme programları patates, meyve türleri, bağlar, sera sebzeleri, çilek ve yumuşak meyve ürünleri, orman ve süs türlerini içerir. Bu programlar her yıl güncellenir, eklemeler yapılır ve detaylandırılır.

Fitosaniter izleme programları ve AB Komisyonu kararları ile bireysel zararlılar için takvim planı uyarınca yapılan ek gözetim yoluyla, Bulgaristan'daki fitosaniter durum ve zorunlu resmi kontrole tabi düzenlenmiş türlerin fitosaniter statüsü gösterilir ve raporlanır!

BGM-Varna hangi fitosaniter izleme programlarında öncü konumlara sahiptir?

Bölgesel teşhis laboratuvarımızda, Kuzey Bulgaristan topraklarında bağlar ve süs türleri için ulusal izleme programları kapsamındaki numuneler üzerinde nematolojik ve virolojik ekspertiz yapılmaktadır.

Laboratuvar ekipmanımız, her türlü analizi – entomolojik, nematolojik, herbolojik, bakteriyolojik, virolojik ve mikolojik – yapmamıza olanak tanır. Burada ayrıca Varna, Şumnu ve Targovişte'den gelen numunelerin rutin analizleri ile toprak, bitki ve bitkisel ürünler, tohum ve dikim materyali ekspertizleri de yapılmaktadır.

BGM-Varna'nın bölgesel teşhis laboratuvarı, MBKL tarafından metodik olarak yönlendirilen 7 bölgesel laboratuvarı içeren, karantina zararlılarının laboratuvar analizleri, teşhisi ve tanımlanması için ulusal laboratuvar-teşhis ağının bir parçasıdır. Bu modern, yüksek teknolojiye sahip ulusal kompleks, FK sürecinin tüm aşamalarında – bitki ve bitkisel üretim, ithalat, ihracat, ticaret – yapısal bir belirleyici unsur ve zararlı potansiyele karşı sağlık bariyerinin bir parçasıdır. Her laboratuvar, bitki sağlığının belirli bir yönünde ve daha geniş bölgeler için belirli analiz türlerinde uzmanlaşmıştır.

Kısaca, ihracat amaçlı bitki ve bitkisel ürünler için BGM-Varna tarafından yürütülen FK'nin rolü sorusuna dönelim.

Bulgar bitki ve bitkisel üretiminin ana ihracatı – Varna Limanı üzerinden – Avrupa Topluluğu ülkelerine yöneliktir. Bu pay %67'ye ulaşmıştır! Bu da şu anlama gelir: Bulgar malları, fitosaniter kontrolden sonra Topluluk topraklarında serbestçe dolaşır. Ve bu şu demektir: bu mallar zararlı organizmalardan %100 arınmış olarak

garanti edilir! Bugüne kadar, Varna Sınır Geçiş Noktası üzerinden Bulgar bitkisel üretim ihracatına ilişkin tek bir bildirim olmamıştır!

Uygulamamızdaki yeni bir unsur, Bulgar bitkisel ürünlerinin üçüncü ülkelerdeki yeni pazarlara – Yeni Zelanda, Vietnam, Çin, Hindistan'a ihracatının halihazırda devam etmesidir. Bu mallara yönelik FK, karantina zararlılarına ilişkin spesifik talepler ve ek analizlerle artırılmış gerekliliklere tabidir. Bu, çalışma sürecinde belirli uygulamaları yeniden tanımlamamızı – ön kontrolü artırmayı ve yabancı uzmanlara sahadFAO uluslararası fitosaniter kontrol standartlarına ve belirli zararlılar için ilgili araştırma protokollerine uygun çalıştığımızı göstermemizi gerektirmiştir.

Küresel iklim değişikliği ve ticaret hacmindeki çıkış gibi büyüme, istilacı zararlıların sınır ötesi transferini, aktivitesini ve davranışını güçlendirmektedir. Bu açıdan Bulgaristan bir istisna değildir. 2016 yılında, Varna Belediyesi topraklarında, Metcalfa pruinosa yaprak piresi istilası kaydedildi. Bu çok tehlikeli zararlı ile nasıl başa çıkmayı başarıyorsunuz?

Yaprak piresi Kuzey Amerika kökenlidir ve şu anda tüm kıtalarda kaydedilmiştir. 2016 yılında, uzmanlarımız ve Sofya "St. Kliment Ohridski" Üniversitesi ile İtalya'daki Viterbo Üniversitesi'nden araştırmacılardan oluşan bir entomolojik sefer, zararlının birçok odunsu ve otsu türde neden olduğu zararı tespit etti. Denizden etkilenen nemli iklim koşulları ve doğal düşmanların yokluğu, yaprak piresinin gelişimini desteklemektedir. Biyosidal mücadeleler sonuç vermedi. Yabancı deneyim, Metcalfa pruinosa popülasyonlarını en etkili şekilde kontrol eden yöntemin biyolojik mücadele olduğu gerçeğini bir kez daha doğrulamıştır. Kuzey Amerika'dan getirilen parazitoit Neodryinus typhlocybae, zararlı popülasyonlarını başarılı bir şekilde azaltmaktadır. Bu, Fransa, İtalya, İsviçre ve Yunanistan'daki sonuçlarla ikna edici bir şekilde gösterilmiştir.

2017 yılında Varna Belediyesi, yaprak piresinin biyolojik kontrolü için bir pilot projeyi finanse etti. BGM-Varna'dan bitki koruma uzmanları, uygulanmasına aktif olarak katılmaktadır. 2017 yılı başında biyo-ajan teslim edildi ve şehir parkları ile bahçelerindeki yuvalama alanlarına salındı. Ancak, iyi bir şekilde yerleşmesi ve aktif potansiyeline ulaşması için birkaç yıla ihtiyaç vardır. Denge sağlandığında, zararlı ve biyo-ajan popülasyonları daha düşük seviyelere ulaşacaktır. Biyolojik kontrol, istilacı türün tamamen yok edilmesini değil, onun doğal düşmanı ile çok düşük popülasyon seviyelerinde "barış içinde bir arada yaşamasını" amaçlar.

Ekim 2017'deki izleme, projenin işe yaradığını, zararlının yoğunluğunu azalttığını, ekolojik dengeyi yeniden sağladığını ve böylece ekosistemi ve insan sağlığını koruduğunu tespit